

Delbetänkande av vattenverksamhetsutredningen, SOU 2013:69 Ny tid ny prövning – förslag till ändrade vattenrättsliga regler

Sammanfattning

Vi ser förslagen som generellt bra och menar att det endast är förslaget om ändring av 5 § 2 stycket i lag (1998:811) om införande av miljöbalken, gällande begreppet urminnes hävd, som vi inte anser bör genomföras.

Övriga förslag kommer att leda till stora miljöförbättringar i den befintliga vattenkraften till i sammanhanget minimala förluster när det gäller produktion av energi samt även minimal påverkan på effektregering.

Älvräddarna ansluter sig till Havs- och vattenmyndighetens, WWF:s och Sportfiskarnas remissvar. Vidare anser Älvräddarna att en prioritetsordning för nyprövning kan vara bra, men vi understryker vikten av att samtliga anläggningar utan tillstånd enligt MB ska nyprövas.

Konsekvensanalys för elproduktionen

Älvräddarna anser att förslagen har belysts bra i både delbetänkandet som sådant men också i remissvaren som vi ansluter oss till. Havs- och vattenmyndigheten har i sitt remissvar tagit upp några exempel gällande konsekvenserna för energiproduktion, vilket vi anser är bra. Kritik mot en dåligt utförd konsekvensutredning har förekommit från andra organisationer. Älvräddarna har förståelse för att utredningen inte hunnit göra en fullständig utredning om konsekvenser eftersom det tidsmässiga utrymmet varit alldeles för snävt. Samtidigt måste det betonas att det funnits utrymme för de som deltagit i utredningen och som kan sägas ha kunskap och kompetens att bedöma konsekvenserna, att lämna information om detta.

Älvräddarna menar att konsekvenserna bör belysas ytterligare för att undvika att den frågan blir avgörande för om förslagen ska bli verklighet i form av ny lagstiftning eller inte.

Energiproduktion och reglerförmåga

Lagförslagen har av vissa organisationer sagts hota framförallt den småskaliga vattenkraftsproduktionen. Älvräddarna anser att alla företag, även sådana inom småskalig vattenkraftsproduktion, måste anpassa sig efter den miljölagstiftning som samhället kräver för att uppnå nationella och EU-rättsliga miljömål och en generell hållbar utveckling. Om skyddsåtgärderna innebär kostnader som gör verksamheten olönsam är detta en helt naturlig effekt av en fri marknadsekonomi. Samma sak har gällt och gäller alla miljöfarliga verksamheter i MB. Givetvis kan i fallet med småskalig vattenkraft anföras att den förnybara energiproduktionen är viktig för att uppnå

viktiga klimatambitioner genom produktion av förnybar energi. I avvägningen mellan den positiva effekten av förnybar energiproduktion från den småskaliga vattenkraften och andra miljömål som måste nås, är det alltså av stor vikt att den småskaliga produktionens storlek och betydelse får en belysning. Småskalig vattenkraft med dammar har samma påverkan i det enskilda vattendraget som den storskaliga, eftersom dammarna även här utgör vandringshinder och eftersom även småskalig vattenkraft givetvis förläggs till vattendragens forsar vilka då mister sina unika och grundläggande egenskaper för det strömmande vattendragets ekosystem.

- Vattenkraftens betydelse för regleringen av elnätet är en av de viktigaste tekniska fördelarna med vattenkraft. Dock måste det understrykas att det är den storskaliga vattenkraften, drygt 200 anläggningar, som har den förmågan och som används för reglering av elnätet och inte den småskaliga vattenkraften. Den småskaliga vattenkraften, och speciellt de 1 030 anläggningar med mindre än 125 kW effekt har inte rätt att "innehålla" vatten i dammar för reglering, inte heller har de den styrutrustning som behövs för aktiv reglering av elnätet. Tvärtom återfinns dessa anläggningar på samma sida som vindkraft och solenergi i diskussionen om intermittenta energikällor, dvs. de levererar den energi som för tillfället kan produceras.
- Den samlade effekten i dessa 1 030 anläggningar under 125 kW:s effekt är i samma storleksordning som effekten från cirka 40 moderna vindkraftverk. Som jämförelse kan nämnas att ett mål om 30 TWh vindkraft motsvarar cirka 5 000 vindkraftverk av samma storlek.
- Energiproduktionen från samtliga småskaliga (< 10 MW, cirka 1 900 stycken) ligger på drygt 3 TWh och därför blir konsekvensen för energisystemet närmast försumbart även om minimitappningar i storleken MLQ (medellågvattenförlust) skulle genomföras i samtliga dessa, 0,67 % av den totala vattenkraftsproduktionen, eller 0,423 TWh. I sammanhanget bör betonas att bara vindkraften (bioenergi i form av kraftvärme byggs också ut kraftigt) byggs ut i en takt av cirka 1-2 TWh per år. Hela den årliga ökningen av förnybar energiproduktion från enbart vindkraft är alltså i storleksordningen 2-4 gånger större än vad ett förmodat tapp i den småskaliga vattenkraftsproduktionen kan förväntas bli totalt. Med största sannolikhet kommer dessa nyprovningar pågå under en period av 20-30 år.
- De flesta anläggningarna i den småskaliga sektorn kommer att klara en nyprovning med en fortsatt lönsamhet som motiverar deras fortsatta drift. De som inte gör det anser Älvräddarna ska fasas ut på det naturliga marknadsekonomiska sätt som lagförslagen öppnar upp för, eftersom en hållbar utveckling förutsätter hållbara näringar.
- De storskaliga vattenkraftverken, vilka återfinns i norrlandsälvarna (undantaget Göta älvs anläggningar) är dubbelt skyddade mot alltför stora intrång i verksamheten. Dels genom rimlighetsavvägningen i MB, dels genom att samtliga ligger i vattenförekomster som är klassade som KMV-vatten (kraftigt modifierade vatten) enligt ramvattendirektivet. Verksamheter i sådana vattenförekomster får inte ges krav som innebär än "betydande påverkan" på verksamheten. Sammanslaget innebär detta att Havs- och vattenmyndighetens

beräkning av 2 % generell förlust av produktion i de storskaliga vattenkraftverken är rimlig.

- Ovan nämnda gör att den uppskattade totala effekten på energisystemet av lagförslagen som HaV angett på 1,5 TWh förlust också den är rimlig. Älvräddarna menar att ett sådant försumbart tapp av förnybar energiproduktion utan tvekan överträffas av de positiva effekter en sådan minimitappning medför för de vattendrag som berörs. Dessutom menar Älvräddarna att dessa åtgärder kraftigt minskar risken för att Sverige som nation ska ådra sig böter eller viten från EU-domstolen till följd av fördragsbrott. Älvräddarna anser också att de positiva effekterna av de åtgärder som kan komma till stånd genom en nyprövning enligt förslaget också enligt alla vetenskapliga rön kommer att ge stora positiva effekter för en miljö som varit satt på undantag under snart hundra år. Att 1918 års vattenlag, vars villkor cirka 90 % av alla vattenkraftverk lyder under idag, är en anomali sett ur ett EU-rättsligt perspektiv bör också betonas.
- Av 22 EU-nationer har endast 5 tillstånd för vattenkraft som gäller för evigt, Sverige tillhör denna skara. Av dessa har tre krav på att ramvattendirektivets mål ska uppnås för att tillstånd ska meddelas, dock inte Sverige.
- Rapporter och studier utförda av bland andra SMHI och norska Sintef, pekar på en ökad vattenkraftsproduktion om cirka 5-6 TWh fram till år 2050 på grund av ökande nederbörd.

Älvräddarna anser att delbetänkandets lagförslag ger de önskade effekter som utredningsdirektivet angivit som mål, samtidigt som en fortsatt hög energiproduktion är garanterad. Ökad nederbörd och en fortsatt ökad förnybar energiproduktion i andra energislag än vattenkraften ger den unika möjligheten att miljöanpassa svensk vattenkraft. Energislagets reglerförmåga, som endast återfinns i den storskaliga vattenkraften, kommer att påverkas mycket litet pga. dubbelt skydd i både nationell lagstiftning och i EU:s ramvattendirektiv.

För Älvräddarna

Christer Borg
Ordförande

Lars Lindström
Ledamot, sakkunnig energi